

Divan edebiyatı, Türk kültür ve edebiyat tarihinin önemli bir unsuru ve aynı zamanda dünya medeniyetine katabileceğimiz önemli bir hazinedir. Ancak ne var ki binlerce divan şairinin binlerce eseri hala gün yüzü göremeden gizlendikleri yerlerde meraklı ve bu işe gönlünü kaptırılmış araştırmacıları beklemektedir. Bu nedenle keşfedilen her divan şairi, neşredilen her divan; yerin yüzlerce metre derinliğinde gün ışığına çıkmayı bekleyen elmaslar gibidir.

Klasik edebiyatımızın bütün sanatçıları tanınmadan, bütün eserleri neşredilip incelenmeden, o edebiyatla ilgili söylenecek her söz, verilecek her hüküm noksan kalmaya mahkumdur. Ne mutlu ki, arzulanan sıklıkla olmasa da zaman zaman bu alanda eserler saklı tutuldukları mahzenlerden çıkarılıp neşredilmektedir.

Osmanlı döneminde gelişen bu dev edebiyatın mensupları hakkında onlarca tezkire yazılmıştır. Ancak görüldüğü kadarıyla tezkirelere girmeyen veya gözden kaçmış birçok şahsiyet de mevcuttur. Gözden kaçan şahsiyetlerin eserlerine bakıldığında, düşünülen aksine, yetersiz ya da niteliksiz değil, bilakis döneminde öne çıkmış birçok eserle yarışacak niteliğe sahip olduğunu görüyoruz.

Matbaanın kullanılmadığı, eserlerin el yazısıyla çoğaltıldığı 16. yüzyılda, birçok eser ve şair kendisine sahip çıkacak, sanatını yayıp yüceltecek bir devlet büyüğünün teveccühüne nail olma şansını yakalayamamıştır. Bu sebeple eser şairin kendi yazdığı nüsha dışında da çoğaltılmamıştır. Bu anlamda her eser sahibinin ünlenerek tezkirelere giremediği, aslında kıymetli olan kimi divanların da bu sebeplerle gözden kaçtığı bilinen bir durumdur. Bu eserlerden biri de Aydemir'in son zamanlarda yayımladığı Ravzî Divanı'dır.

Ravzî Divanı'na bakıldığında aslında çok iyi ve usta bir şairin elinden çıkmasına rağmen eserin tek nüshadan ibaret olduğu ve tezkirelerde de yer verilmediğini görmekteyiz. Şekil, muhteva, hayal, imge-mazmun gibi birçok özellikleri bakımından göz alıcı bir nitelik taşıyan bu divanın ortaya çıkarılması özeldir. Klasik edebiyat, genelde Türk edebiyatı açısından çok mühim bir kazanç olmuştur.

16. yüzyıl hem edebiyatımızın gelişimi hem de Türk dilinin verileri bakımından çok önemli bir yüzyıldır. Bu açıdan Aydemir'in çalışmasının edebi yönü kadar dil verileri bakımından da Türk gramercileri için bir kazanım olduğu açıktır.

Ravzî, 16. yüzyılda yaşamış ve divanını muhtemelen bu yüzyılın sonlarına doğru kaleme almıştır. Aydemir'in yayımladığı Ravzî Divanı'nın tek nüshası, TDK yazma eserleri arasında Yz. A. 500 numarada kayıtlı tek nüshaya dayalıdır. Nüshanın eksik olmasına karşın epeyce hacimli olduğu görülmektedir.

Aydemir çalışmasının birinci bölümünde, Ravzî'nin hayatı, edebi kişiliği ve diğer şairlerle etkileşimi hususunda bilgiler verir. Burada tezkirelerde bilgi olmadığı için yazarın hayatı, doğum yeri, öğrenimi, fiziki görünümü, devlet erkânıyla ilişkileri, bağlı olduğu tarikat, dolaştığı yerler, ölümüne ait bilgiler, kişilik özellikleri, şiir ve şair hakkındaki görüşleri, etkilendiği şairlerle ilgili bilgiler tamamen eser merkezli olarak verilmiştir. Giriş bölümü ayrıntılı bir şekilde hazırlanmış ve giriş incelendiğinde Aydemir'in hem yayımladığı Ravzî Divanı'na hem de dönemin diğer şairlerine bir hayli vakıf olduğunu ve bu birikimini eserinde profesyonel bir şekilde kullandığını görüyoruz.

Ravzî Divanı'nın ikinci bölümünde Aydemir, Divanın şekil ve muhteva özelliklerini incelemektedir. Şekil özelliklerinde divanda bulunan Kaside, Terci-i Bend, Murabba, Muhammes, Müseddes, Gazel, Kıt'a, Nazm, Mesnevi, Müfred, gibi unsurları tablolarla birlikte ayrıntılı olarak

* Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, sibelust@hotmail.com

incelemiştir. Daha sonra vezin incelemesine geçen Aydemir, burada da divanı didik didik ederek istatistiksel verilerle Ravzî'nin vezin kullanımını ortaya koymuştur. Bu kısımdan sonra divanın muhteva özelliklerine geçen Aydemir, divanın şahıs kadrosu, şehir isimleri ki, incelemede bu şehir isimleri bölümündeki ayrıntılı tahliller bizi hayrete düşürmüştür, isme yazılmış şiirler, din büyüklerinin divandaki yeri, manzum mektuplar gibi burada tanıtmanın boyutlarını aşacak birçok bilgiyi çok ayrıntılı ve ilmi bir disiplin içerisinde incelemiştir. Bu incelemeler esnasında karşımıza çıkan ayrıntılı bilgiler, istatistik veriler bir okur olarak bizi hayranlık derecesinde Aydemir'in çalışmasına bağlamıştır.

Çalışmanın devamında eserde takip edilen yol açıklanmış ve bu kısımdan sonra divan metnine yer verilmiştir. Şairin duygu, düşünce ve hayal dünyasının çok geniş olduğunu ve manzumelerin tamamının estetik değeri haiz olduğunu görmekteyiz. Nitekim aşağıda vereceğimiz bir örnek bu hükmün delili niteliğindedir. Çalışmanın en son kısmında özel isimler indeksi de verilmiştir.

Burada çok ayrıntısına girmediğimiz Ravzî Divanı, hem bir divan olarak hem de Aydemir'in çalışma disiplinini bize göstermesi bakımından çok önemlidir. Özellikle Klasik edebiyata gönül vermiş ve divan neşri ile meşgul olanlar için metot ve teknik bakımından örnek teşkil edecek bu eser başucu kitabı niteliği taşımaktadır. Kitabın her bölümünde karşımıza çıkan ayrıntılı inceleme, inceleme tekniği ve Aydemir'in bunları dolduracak nitelikteki sahaya hakimiyeti araştırmacılara örnek olması bakımından ve aslında divan çalışmanın ne kadar zor ve sabır isteyen bir iş olduğunu bizlere göstermesi açısından oldukça değerli bir eserdir.

Yağduñ beni ğam odına ey cān unutma hā
 Şalduñ cihāna āteş-i sūzān unutma hā
 Eşküm güherlerini döküp zāyi' eyledüñ
 Ey lā'l-i nābı lā'l-i Bedehşān unutma hā
 Gülzār-ı ğamda nāle ider 'andelīb-i cān
 Hār-ı cefādan ey gül-i ħandān unutma hā
 Cūy-ı sirişküm ağıdup ey yār-ı kīne-cū
 Hāk ile eyledin beni yeksān unutma hā
 Şalduñ koyun sürüsü gibi yārına
 İtdüñ raķibi yoluña kurbān unutma hā
 Çāh-ı zekān-ı maħbesine düşdi ħaste-dil
 Kılduñ mekān cānumı zindān unutma hā
 Şāhā raķibe şimdi raķib eyleyüp yine
 Kūyuñda eyledüñ beni sekbān unutma hā
 Bend-i belā-yı ğuşşadan āzād kılmaduñ
 Ey bāğ-ı hūsne serv-i ħırāmān unutma hā
 Yırtar yüzini nāħun-ı cevruñle 'āşıkān
 Bir demde eyledüñ niçe yüz kıan unutma hā
 Tıp-ı cefā vü cevruñ idüp nā-gehān yine
 Dil ħal'asını eyledi vīrān unutma hā
 Ravzî görüp beni ser-i kūyuñda yüzüme
 Bir sille çaldı didi o cānān unutma hā

(s. 246)